

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา

Development of Moral and Ethical Learning Center for Elementary School Students

วารสาร ทวีคูณทรัพย์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา และ (2) ทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาศูนย์ คือ ผู้บริหาร 278 คน ครูผู้สอน 417 คน นักเรียน 120 คน ผู้ปกครอง 834 คน พระภิกษุ 30 คน รวมทั้งสิ้น 1,679 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มที่ 2 เพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับร่างศูนย์การเรียนรู้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา 7 คน ด้านการศึกษา (ประถมศึกษา) 6 คน และด้านคุณธรรมจริยธรรม 7 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน กลุ่มที่ 3 เพื่อทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน และประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2552 ได้มาโดยเลือกเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ (2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ (3) ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา และ (4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ศูนย์การเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) ปรัชญา เป็นแหล่งความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กมีโอกาสศึกษาความรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพแห่งตน มีการบริหารและจัดการ โดยสมาชิกในชุมชน (2) วิสัยทัศน์ เป็นศูนย์รวมความรู้ ถ่ายทอดความรู้ สร้างเครือข่ายคุณธรรมและจริยธรรมกับชุมชนอื่น และมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม (3) จุดมุ่งหมาย เพื่อถ่ายทอดให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและนำความรู้ไปใช้เสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับตนเอง (4) นโยบาย วางแผน เตรียม และดำเนินการอย่างมีคุณภาพในการให้ความรู้ บริการยืมสื่อ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมสมาชิกในชุมชน การให้คำแนะนำปรึกษา และการประเมินติดตามผล (5) เป้าหมายการให้บริการเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – ปีที่ 6 ในวันราชการและวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 8.30-18.00 น. (6) มาตรการทำการจัดทำแผนแม่บทและจัดทำแผนปฏิบัติการ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ ประสานงานกับวัด จัดประชุมชี้แจงกับสมาชิกในชุมชน วางแผนเตรียมการ ดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ จัดอบรม จัดทำโครงการ และจัดทำเครื่องมือ และเกณฑ์การประเมิน (7) โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ ประกอบด้วย งานสื่อสิ่งพิมพ์ งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานสื่อพื้นบ้าน งานจัดกิจกรรมและนิทรรศการ และงานฝึกอบรม (8) ระบบบริหารศูนย์การเรียนรู้จัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการอุปถัมภ์ (9) บุคลากร ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำในชุมชน และสมาชิกในชุมชน (10) ส่วนประกอบของศูนย์ ประกอบด้วย มุมการเรียนรู้ 3 มุม คือ มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มุม

* รองศาสตราจารย์ประจำแขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สื่อพื้นบ้าน และห้องสำหรับวางชุดการเรียน ห้องสมุด ห้องเสวนาธรรม ห้องประชุม คูหารายบุคคล ลานปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ศาลาพักผ่อน บริเวณทางเดินสำหรับจัดนิทรรศการ ห้องเก็บวัสดุ และห้องทำงาน (11) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม (12) สื่อที่ใช้ในศูนย์อยู่ในรูปของชุดการเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียน/เฉลย เนื้อหาสาระจากหนังสือนิทาน หนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน ซีดี และวีซีดี กิจกรรม และแบบทดสอบหลังเรียน/เฉลย (13) ขั้นตอนเข้าร่วมในศูนย์ครอบคลุม สมักรเป็นสมาชิกของศูนย์ และเรียนรู้ในมุมต่าง ๆ (ทำแบบทดสอบก่อนเรียน/เฉลย ศึกษาสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อพื้นบ้าน ทำกิจกรรมการเรียนรู้ และเฉลยกิจกรรมและทำแบบทดสอบหลังเรียนและเฉลย) (14) การจัดกิจกรรมในศูนย์ประเภทแข่งขัน การประกวด การแสดง และการฟังการบรรยายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม (15) การประเมิน ครอบคลุมประเมินก่อนเรียน ประเมินระหว่างเรียน และประเมินหลังเรียน และติดตามการเรียนรู้ (16) สิ่งอำนวยความสะดวก (17) โครงสร้างพื้นฐาน และ (18) งบประมาณ

2. การทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า นักเรียนชอบชุดการเรียน และชอบเรียนในศูนย์การเรียนรู้

ABSTRACT

Objectives:

The objectives of this study were two-folds: (1) to develop a Moral and Ethical Learning Center for Elementary School Students; and (2) To tryout the use of Moral and Ethical Learning Center for Elementary Students.

Methodology:

Samples, obtained through purposive sampling technique, comprised four groups, namely Group I: Samples for Base-Line Information on development of a Moral and Ethical Learning Center for Elementary Students comprised 278 administrators, 417 teachers, 120 students, 834 parents, and 30 Buddhist monks totaling 1,679; Group II: Samples for focus group on brainstorming on the draft of MELCES comprised 7 experts in Educational Technology, 8 experts in Elementary Education, 7 experts in Moral and Ethics totaling 20; Group III for trying Learning Center packages comprising 40 Prathom Suksa IV students, 40 Prathom Suksa V students, 40 Prathom Suksa VI students totaling 120 who are active students in the Second Semester of Academic Year 2551. Research tools consisted of (1) questionnaires on Moral and Ethical Learning Centers, (2) Interview forms on Moral and Ethical Learning Centers, (3) the Moral and Ethical Learning Center for Elementary Students, (4) questionnaires on the use of the Moral and Ethical Learning Center for Elementary Students. Statistical tools used were percentage, average, standard deviation, and content analysis.

Major Findings:

1. The Moral and Ethical Learning Center (MELCES) for Elementary Students comprises the following components: (1) *Philosophy*: MELCES serves as a Knowledge Center on Moral and Ethics for self-directed learning according to administration and management potentiality by the community; (2) *Vision*: MELCES provides one-stop

services for strengthening moral and ethics of elementary school students through its knowledge center, delivery system, network on moral and ethical development with other communities, and providing cooperative learning management on moral and ethics with schools and surrounding temples; (3) *Purposes*: To provide the knowledge and experience in moral and ethical delivery to elementary school students and help them develop good characteristics; (4) *Policies*: MELCES provides knowledge, borrowing services through effective planning, preparing and implementing quality management to promote moral and ethical activities, community participation, guidance and counseling, evaluation and follow-ups; (5) *Targets*: Providing the services to Prathom Suksa 4-6 students every day from 8:30 AM-6:00 PM; (6) *Measures*: Developing the Master Plan and operational plans for establishing MELCES, coordinating with nearby Buddhist temples, conducting the meetings with members of the community, conducting planning, preparation, and implementation of Learning Center; conducting training of personnel, developing projects, and constructing tools and conducting evaluation; (7) *Administrative Structure*: MELCES comprises Print Media Division, Electronic Media Division, Local Media, Display and Exhibition, and Training Division; (8) *Learning Center Administrative System*: MELCES is controlled and supervised by the Moral and Ethical Learning Center Sponsoring Committee; (9) *Personnel*: MELCES comprises MELCS Head and a number of volunteers, i.e. school administrators, teachers, Buddhist monks, and community leaders; (10) *Components of Learning Center*: MELCES comprises three Moral and Ethics Learning Corners, i.e. Print Media Corner, Electronic Media Corner, Local Media Corner supplemented by Instructional Media Center, Library, Dharma Discourse Room, Meeting Rooms, Individual Carrels, Walking and Sitting Meditation Areas, Relax Pavilion, a Walk-Way Display and Exhibition, Storage, and office rooms. (11) *Learning Center Media*: MELCES instructional packages consists of pretests with keys, contents in texts and books, picture books, comic books, CD/DVD and posttests with keys; (12) *Steps in Participation*: Steps in MELCES participation comprises two steps: Applying for Learning Center membership and Learning from various Learning Corners. Learning activities comprises: Doing pretests and checking the answers with the answer keys; Studying from provided print, electronic and local media; Carrying out learning activities and checking the feedback; Doing the provided posttests and checking the answers with answer keys; (13) *Activities in Learning Center*: MELCES maintains two groups of activities: Dharma lecturing and Dharma performing contests; (14) *Evaluation*: MELCES evaluation comprising pretest, formative, summative evaluation, and follow-ups; (15) Facilities; (16) Infrastructure; and (17) Budget.

In tryout the Learning Center, it was found that the students enjoyed learning in the Learning Center. They were of the opinion that the Moral and Ethical Learning Center taught them to be good, grateful, conscious, honesty, merciful, brave, devoted, diligent, free of greed, free of anger, polite, tolerating, economical, and keep them adhering to the five precepts.

Keywords: Moral and Ethical Learning Center

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์มีไข่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ควรเน้นให้คนเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม การที่คนเราจะมีคุณธรรมจริยธรรมนั้นหลายสถาบันในสังคมต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็กด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการและกรอบของคุณธรรมจริยธรรม จากนั้นก็จะเกิดการนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่ดีงามขึ้นในตนเอง

จากการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการเน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัย ซึ่งในระดับประถมศึกษาคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเป็นเป็นเรื่องการประหยัดและอดออม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา (ศักดิ์ชัย หิรัญทวี และคณะ 2548: 5)

จากการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนในระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) ผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น (2) ครูผู้สอนยังคุ้นเคยกับการอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการแบบเดิม ใช้นิทานบรรยายเป็นหลัก และ (3) ปัญหาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เด็กประถมศึกษาสนใจเกมส์คอมพิวเตอร์มากกว่าการค้นหาคำรู้ที่เป็นคุณธรรมจริยธรรม (ศักดิ์ชัย หิรัญทวี และคณะ 2548: 8-9)

นอกจาก งานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนแล้ว ยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ สภาพครอบครัวของเด็กที่ขาดความรักและความอบอุ่น

ให้กับเด็ก เด็กจึงขาดแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม และที่สำคัญ คือ ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่ในวัยเด็ก

ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษาปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาให้กับผู้เรียน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยสถานศึกษาอาจทำให้ไม่เพียงพอ และมีขอบเขตเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น

แนวทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ คือ การปลูกฝังให้เด็กประถมศึกษาเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับเด็กเหล่านี้ได้เรียนด้วยตนเองในรูปของศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มั่นใจว่าศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงจึงต้องนำไปทดลองใช้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา
2. เพื่อทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา

การดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มี 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ โดยการตอบแบบสอบถาม ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และพระภิกษุในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี จำนวน 139 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างมี

จำนวน 1,679 คน คือ ผู้บริหาร 278 คน ครูผู้สอน 417 คน ผู้ปกครอง 834 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และโดยการสัมภาษณ์ คือ พระภิกษุ จำนวน 30 คน และนักเรียน 120 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง **กลุ่มที่ 2 เพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับร่างศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ประชากร** คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านการศึกษา และด้านคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 7 คน ด้านการศึกษา จำนวน 6 คน และด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 7 คน รวม 20 คน **กลุ่มที่ 3 เพื่อทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ประชากร** คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 139 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน และประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน รวม 120 คน ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2552 ได้มาโดยเจาะจง คือ โรงเรียนคลองเกลือ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนนทบุรี เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์คุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบจำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สอบถามผู้บริหารและครู ฉบับที่ 2 สอบถามผู้ปกครอง จำนวน 5 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความคิดเห็นในด้านการบริหารและการจัดการของศูนย์การเรียนรู้ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านวิชาการของศูนย์การเรียนรู้ ตอนที่ 4 ความคิดเห็นในด้านบริการของศูนย์การเรียนรู้ และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ (2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา และแบบสัมภาษณ์พระภิกษุเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างครอบคลุม ด้านการบริหาร

และจัดการศูนย์ ด้านวิชาการ และด้านการบริการ (3) การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้เพื่อใช้ในการจัดตั้งศูนย์ ขั้นที่ 2 ร่างศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นเกี่ยวกับร่างศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 4 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ตรวจสอบและรับรองศูนย์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และขั้นที่ 6 ทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ และ (4) แบบประเมินและรับรองผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้ เครื่องมือที่กล่าวข้างต้นได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิและทดลองใช้ก่อนนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ประกอบด้วย (1) ชุดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในมฐ่อสิ่งพิมพ์และมฐ่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนเรียนสื่อที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือนิทาน หนังสือภาพ และหนังสือการ์ตูน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิซีดี และซีดี กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบสื่อบทละคร และแบบทดสอบหลังเรียน ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนามีจำนวน 23 ชุด ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงชุดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ และ (2) แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ และแบบเลือกตอบสิ่งที่สอบถามครอบคลุม มุมต่างๆ ในศูนย์องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ผลที่ได้รับจากการเรียนและความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและพระภิกษุใช้

วิธีการสัมภาษณ์ จัดระดมความเห็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาว่าศูนย์การเรียนรู้ และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินและรับรองคุณภาพของระบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัย และ (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้ คือ ให้นักเรียนใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะที่มุมการเรียนรู้เป็นเวลา 7 วัน และแจกแบบสอบถามให้นักเรียนตอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล หาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1) ผลการวิจัยด้านการบริหารและการจัดการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีความเห็นระดับมากที่สุด ในเรื่อง (1) ศูนย์ควรอยู่ในความรับผิดชอบของเขตพื้นที่การศึกษา (2) ควรตั้งอยู่ที่วัด (3) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุน (4) วัตถุประสงค์ของศูนย์ คือ ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้คุณธรรมจริยธรรมนำสู่การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดี (5) บุคลากรในศูนย์ ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ ครูผู้สอน บุคคลตัวอย่างในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป และ (6) ส่วนประกอบภายในศูนย์ ประกอบด้วย ห้องสมุด มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ห้องเสวนาธรรม คู่มือรายบุคคล ห้องประชุม ลานปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา และศาลาพักผ่อน

2) ผลการวิจัยด้านวิชาการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีความเห็นระดับมากที่สุด ในเรื่อง ความรู้ที่เด็กต้องการในศูนย์ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู ความขยัน ความเมตตา ความกรุณา ความไม่โลภ การให้อภัย การมีสติ การทำความดี การนั่งสมาธิ พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า การสวดมนต์

การเสียดสี การข่มใจ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีสติ การมีน้ำใจ การให้ทาน การพูดจาดี การเกรงกลัวต่อบาป การพึ่งพาตนเอง การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ความอดทน ความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่น และพุทธประวัติของสาวกของพระพุทธเจ้า (2) สื่อที่ควรมีในศูนย์ คือ หนังสือการ์ตูน (3) ส่วนประกอบในชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การตอบคำถามก่อนเรียน กิจกรรมที่ทำหลังจากเรียน สื่อในลักษณะเกมส์ (4) วิธีเรียนในศูนย์ คือ การให้นักเรียนเรียนที่ศูนย์และขี่มoped ไปเรียนที่บ้าน (5) รูปแบบการเรียนรู้ในศูนย์ คือ เรียนกับครู ผู้ปกครอง พระภิกษุสงฆ์ และผู้นำชุมชน (6) การประเมินในศูนย์มีการประเมินตนเองทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน (7) คำแนะนำและความช่วยเหลือที่จะให้นักเรียนในศูนย์ คือ การใช้สื่อในศูนย์ (8) บุคคลที่ควรทำหน้าที่ให้ความรู้และคำปรึกษาแก่นักเรียนในศูนย์คือ พระภิกษุสงฆ์ และ (9) การนำผลการเรียนที่ศูนย์ไปใช้ คือ การมอบวุฒิบัตรหรือประกาศว่าได้ผ่านการเรียนในศูนย์มาแล้ว

(3) ผลการวิจัยด้านการบริการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีความเห็นในระดับมากที่สุด คือ (1) การเปิดบริการของศูนย์เปิดทุกวัน (2) ควรเปิดเวลา 08.30-17.00 น. และ (3) การให้บริการของศูนย์ควรให้บริการด้านคำปรึกษาในการเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1) ผลการวิจัยด้านการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นในระดับมากที่สุด ดังนี้ คือ (1) หน่วยงานรับผิดชอบ คือ เขตพื้นที่การศึกษา (2) ควรตั้งอยู่ที่วัด (3) วัตถุประสงค์ของศูนย์ คือ ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำสู่การสร้างลักษณะนิสัยที่ดีต่อไป (4) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ของศูนย์ คือ ครูผู้สอน พระภิกษุสงฆ์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และนักเรียน (5) ส่วนประกอบในศูนย์ ประกอบด้วย ห้องสมุด มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คูหารายบุคคล ห้องเสวนาธรรม ห้องประชุม ลานปฏิบัติกิจกรรม การศาสนา และศาลาพักผ่อน

2) ผลการวิจัยด้านวิชาการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ดังนี้ คือ (1) ความรู้ที่ควรให้แก่เด็ก ควรประกอบด้วย การนั่งสมาธิ การทำความดี ความขยัน ความกตัญญู การซื่อสัตย์สุจริต พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า การมีสติ การสวดมนต์ เมตตา กรุณา การเสียสละ การไม่โลภ การมีน้ำใจ การให้ทาน ประวัตินิพพานของพระพุทธเจ้า การพึ่งพาตนเอง การให้อภัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการพูดจาดี (2) สื่อในศูนย์ ได้แก่ หนังสือการ์ตูน (3) วิธีเรียนในศูนย์ให้นักเรียนเรียนที่ศูนย์ได้ และยืมสื่อไปเรียนที่บ้าน (4) บุคคลที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และคำปรึกษา ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่นักวิชาการ บุคคลในชุมชน และผู้นำชุมชน (5) รูปแบบการเรียนในศูนย์ควรเรียนกับครู ผู้ปกครอง พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำชุมชน เรียนกับบุคคลตัวอย่างทางจริยธรรม เรียนกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และเรียนด้วยตนเอง และ (6) การนำผลการเรียนที่ศูนย์ไปใช้ โดยให้ใบประกาศว่าได้ผ่านการเรียนในศูนย์

3. ผลการวิจัยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จากการสัมภาษณ์ พบว่า

1) ผลการวิจัยด้านการบริหารและการจัดการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) ศูนย์การเรียนรู้ควรตั้งอยู่ที่วัดหรือโรงเรียนประถมศึกษา และ (2) วัตถุประสงค์สำคัญของศูนย์ให้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และมีความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

2) ผลการวิจัยด้านวิชาการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) เนื้อหาสาระในศูนย์

เกี่ยวกับความเมตตา กรุณา การให้ทาน การเสียสละ การพูดจาไพเราะ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ความกตัญญู การให้อภัย การข่มใจ การอดทน การพึ่งพาตนเองอย่างมีสติ การมีน้ำใจ ความขยัน การไม่โลภ (2) รูปแบบการเรียนในศูนย์ต้องการเรียนกับพระภิกษุ ครูผู้สอน เรียนเป็นกลุ่มกับเพื่อน และเรียนด้วยตนเอง (3) สื่อที่ต้องการให้มีในศูนย์ คือ หนังสือนิทาน หนังสือการ์ตูน และหนังสือภาพ (4) บุคคลที่ควรให้ความรู้และคำปรึกษาในศูนย์ คือ พระภิกษุ ครูผู้สอน และบุคคลที่ทำความดี (5) วิธีการเรียนในศูนย์การเรียนมาเรียนที่ศูนย์ และต้องการให้ศูนย์ให้เด็กยืมสื่อไปอ่านที่บ้าน และ (6) การประเมินศูนย์ควรมีการประเมินก่อนเรียน ประเมินระหว่างเรียน และประเมินหลังเรียน

3) ผลการวิจัยด้านบริการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) ควรเปิดให้บริการทุกวัน เวลา 9.00-18.00 น. (2) การให้บริการต้องการให้ยืมสื่อไปศึกษาที่บ้านได้ และ (3) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมี ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ศาลาพักผ่อน และลานบุญ

4. ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของพระภิกษุเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ พบว่า

1) ด้านการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้ (1) ศูนย์ควรอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการศาสนา (2) ควรตั้งอยู่ที่วัดหรือโรงเรียนประถมศึกษา (3) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก (4) บุคลากรในศูนย์ควรประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำชุมชน บุคคลตัวอย่างในชุมชน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และ (5) บทบาทสำคัญของพระภิกษุในศูนย์ คือ การเทศน์หรือการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี

2) ด้านวิชาการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้ (1) เนื้อหาสาระที่ควรสั่งสอนให้เด็กมี

คุณธรรมจริยธรรม คือ การทำความดี เมตตา กรุณา กตัญญู ความซื่อสัตย์ การให้ทาน การเสียสละ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ความสามัคคี การให้อภัย การข่มใจ การอดทน การพึ่งพาตนเอง การมีสติ การมีน้ำใจ ความขยัน การไม่โลภ การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตน การทำความดี การเกรงกลัวต่อบาป พุทธประวัติพระพุทธเจ้า และการนั่งสมาธิ (2) สื่อที่ควรมีในศูนย์ คือ ชุดการเรียน และหนังสือนิทาน (3) บุคคลที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และคำปรึกษาในศูนย์ คือ พระภิกษุสงฆ์ บุคคลในชุมชน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ในชุมชน และ (5) การประเมินการเรียนในศูนย์ด้วยแบบทดสอบ

3) ด้านการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) ศูนย์ควรเปิดให้บริการทุกวันและเวลา 9.00 ถึง 17.00 น. และ (2) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมีให้บริการครอบคลุมโทรศัพท์สาธารณะ เครื่องถ่ายเอกสาร ศาลาพักผ่อน และลานสร้างบุญ

5. ผลการระดมความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน ระดมความเห็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม สรุปประเด็นสาระสำคัญ ดังนี้ โดยภาพรวมรายละเอียดของศูนย์การเรียนรู้ มีความชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ ครอบคลุมปรัชญาของศูนย์ วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายของศูนย์ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ โครงสร้างการบริหารของศูนย์ ระบบบริการศูนย์ บุคลากร ส่วนประกอบของศูนย์ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม สื่อที่ใช้ในศูนย์ ขั้นตอนการเรียนในศูนย์ การจัดกิจกรรมในศูนย์ การประเมินและติดตาม สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างมาตรฐาน และงบประมาณ นอกจากนี้ คณะผู้เชี่ยวชาญเห็นเหมือนกันว่า ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมน่าจะนำไปใช้ได้ และเกิดประโยชน์กับเด็กในการให้ความรู้

6. ผลการประเมินและรับรองของผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยภาพรวมศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี สามารถนำไปจัดตั้งเป็นศูนย์ต่อไป

7. ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา

ประกอบด้วย (1) ปรัชญา เป็นแหล่งความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการบริหารจัดการโดยสมาชิกในชุมชน (2) วิสัยทัศน์ครอบคลุม ศูนย์รวมความรู้ สร้างเครือข่ายคุณธรรมจริยธรรมกับชุมชน และมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม (4) นโยบาย ครอบคลุมการดำเนินการจัดตั้งศูนย์ ให้บริการยืมสื่อการศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ให้คำแนะนำและคำปรึกษา และประเมินและติดตามการเรียน (5) เป้าหมายเชิงปริมาณ ให้บริการกับเด็กประถมศึกษา เปิดให้บริการในวันราชการและวันหยุดราชการระหว่าง 08.30-18.00 น. เป้าหมายเชิงคุณภาพ เด็กมีความรู้ มีความพึงพอใจ และมีเจตคติที่ดีต่อศูนย์ (6) มีมาตรการจัดทำแผนแม่บทและจัดทำแผนปฏิบัติการ (7) โครงสร้างการบริหารงานศูนย์ ครอบคลุม งานสื่อสิ่งพิมพ์ งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานสื่อพื้นบ้าน งานจัดกิจกรรมและนิทรรศการ และงานฝึกอบรม (8) ระบบบริหารศูนย์คุณธรรมจริยธรรมจัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการอุปถัมภ์ ประกอบด้วยสมาชิกในชุมชนต่อไปนี้เป็น ผู้นำชุมชน ภิกษุสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีแบบอย่างที่ดี (9) บุคลากร ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์ และเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร (10) ส่วนประกอบของศูนย์ ประกอบด้วย มุมการเรียน 3 มุม คือ มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มุมสื่อพื้นบ้าน และห้องสำหรับวางชุดการเรียน นอกจากนี้ ควรมีห้องสมุด ห้องเสนาธรรม ห้องประชุม คูหารายบุคคล ลานปฏิบัติการทางศาสนา ศาลาพักผ่อน บริเวณทางเดินจัดนิทรรศการ ห้อง

เก็บวัสดุ และห้องทำงาน (11) เนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เนื้อหาสาระจัดไว้มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมุมสื่อพื้นบ้าน จำแนกเป็น (11.1) เนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนที่ใช้ในการดำเนินชีวิต และ (11.2) เนื้อหาสาระที่เป็นพระพุทธรูปประวัติของพระพุทธเจ้าและพุทธประวัติของสาวกของพระพุทธเจ้า การสวดมนต์ และการนั่งสมาธิ (13) สื่อที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้ อยู่ในรูปของชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน/เฉลย หนังสือนิทาน หนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน ซีดี และวีซีดี กิจกรรม และแบบทดสอบหลังเรียน/เฉลย (14) ขั้นตอนการเรียนรู้ในศูนย์ ครอบคลุมสมัครเป็นสมาชิกของศูนย์ และเรียนรู้ในมุมต่าง ๆ (ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและตรวจสอบเฉลย ศึกษาสื่อประเภทสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อพื้นบ้าน ทำกิจกรรมการเรียนรู้และเฉลย และทำแบบทดสอบหลังเรียน และเฉลย) (15) การจัดกิจกรรมในศูนย์ ประกอบด้วย กิจกรรมการแข่งขัน กิจกรรมการประกวด กิจกรรมการแสดง และกิจกรรมฟังบรรยาย (16) การประเมิน ครอบคลุมการประเมินก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินหลังเรียน และติดตามการเรียนรู้ (17) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ เครื่องถ่ายเอกสาร โทรศัพท์สาธารณะ ร้านหนังสือซีดีและวีซีดี ลานสร้างบุญ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และลานจอดรถ (18) โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย ที่ดินหรือสถานที่ พื้นที่ของศูนย์ และสาธารณูปโภค และ (19) งบประมาณ

8. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความชอบศูนย์การเรียนรู้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ มีความชอบในระดับมากทุกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.00$) คือ ชอบชุดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ และชอบเรียนในศูนย์การเรียนรู้ เพราะสอนให้เป็นคนดี คุณธรรมที่ได้รับจากการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ คือ ความกตัญญู การมีสติ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา ความ

กล้าหาญ การมีศีล ความสามัคคี การเสียสละ ความขยัน การไม่โลภ การไม่โกหก การพูดจาไพเราะ ความอดทน และการประหยัด

อภิปรายผล

ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นและผ่านการทดลองใช้ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และกฤษฎิพงษ์ และผู้เชี่ยวชาญ ต่างมีความเห็นเหมือนกันว่าศูนย์นี้ควรตั้งอยู่ที่วัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิถีชีวิตของคนไทยในเรื่องบุญหรือบาป ความดีหรือความชั่วนั้น สถาบันศาสนามีความสำคัญมาก และผู้ที่เป็นพระพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพสั่งสอนให้ทำความดี

ส่วนประกอบของศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะ มุมสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมุมสื่อพื้นบ้านในแต่ละมุมจะมีสื่อและชุดการเรียนรู้ จากการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนจำนวน 120 คน มีความเห็นในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดกว่าทุกข้อว่า ชอบเรียนด้วยชุดการเรียนรู้และชอบเรียนในศูนย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบโดยใช้หนังสือนิทาน หนังสือภาพ ตามที่เด็กหรือนักเรียนมีความต้องการศึกษาจากสื่อเหล่านี้ เป็นเนื้อหาสาระได้ออกแบบกิจกรรมในรูปแบบการ์ตูนให้เด็กได้เรียนด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่ม ใช้เวลาในการเล่นที่สั้น ไม่มีกติกากการเล่นมากไม่ต้องเคลื่อนไหวร่างกาย ในเกมส์จะให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเนื้อหาสาระในเกมส์มาจากหนังสือนิทาน หรือหนังสือภาพที่เด็กอ่านจากการสัมภาษณ์หรือสังเกตเด็กในระหว่างการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ เด็กให้ความเห็นว่า “อยากเรียนแบบนี้ ให้ความรู้และเพลิดเพลิน มีให้เลือกมากมาย” ในระหว่างการทดลองเด็กจะไม่ส่งเสียงจะอ่านและทำกิจกรรม เมื่อหมดเวลาที่ยังไม่ยอมเลิกใช้ศูนย์ นอกจากนั้น เด็กจะชอบกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ เด็กยังให้

ความเห็นว่าเนื้อหาสาระในชุดการเรียนสอนให้เป็นคนดีนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระในชุดการเรียนได้มาจากการสัมภาษณ์ความเห็นของเด็กในเมืองต้น

นอกจากนี้ เด็กเห็นว่าศูนย์การเรียนสอนให้เป็นคนดี ในศูนย์มีชุดการเรียนที่ให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมหลายด้าน โดยเฉพาะ ความซื่อสัตย์ กตัญญู อดทน ความเสียสละ ความขยัน ในประเด็นนี้ตรงกับงานวิจัยของ พรน้ำคำ ป้องกันภัย (2548) ได้ทำการวิจัยพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นต้นคือ โศกที่ชุมชนคาดหวัง ผลการวิจัย พบว่าชุมชนชั้นต้นคือ โศกคาดหวังให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ ขยัน ซื่อสัตย์ เมตตา เสียสละ อดทน และกตัญญู ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นมีส่วนสำคัญที่ให้ความรู้แก่เด็ก

ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมมีส่วนสร้างเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้ง (1) ทางตรง กล่าวคือ ในศูนย์การเรียนมีห้องเสนาธรรมให้เด็กได้เสนาธรรมกับพระภิกษุโดยตรง มีลานปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ให้เด็กได้สวดมนต์ ไส้บาตร และนั่งสมาธิ (2) ทางอ้อม กล่าวคือ ในศูนย์การเรียนมีมุมการเรียนรู้ 3 มุมที่ให้ความรู้ผ่านทางตา ทางหู และทางสัมผัส คือ มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมุมสื่อพื้นบ้าน ศูนย์การเรียนนี้สร้างเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทางตรงและทางอ้อม ในประเด็นนี้สอดคล้องกับนักการศึกษาด้านจริยธรรม คือ สุมน อมรวิวัฒน์ (2543: 181-185) และประยงค์ เนาวบุตร (2548: 28-35) ที่กล่าวว่า การสร้างเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยให้สัมพันธ์กันทั้งสองวิธีนี้ควบคู่กันไป

ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสอนให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดังจะเห็นได้จากมุมการเรียนรู้ในรูปชุดการเรียนจะให้ความรู้คุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความกตัญญู เมตตา กรุณา อดทน ซื่อสัตย์ มีสติ พุจฉาไพบราจะ ขยัน เสียสละ สามัคคี ไม่โลภ ไม่โกหก ฯลฯ เมื่อเด็กได้รับความรู้เหล่านี้ก็จะปลูกฝังให้เด็กมีค่านิยมในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนำทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมมาใช้ นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นอยู่ในแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือ การปลูกฝังจริยธรรมด้วยให้ความรู้ นำสู่ค่านิยม การให้เหตุผล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนประถมศึกษา พระภิกษุ มีความต้องการให้มีศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมโดยตั้งอยู่ที่วัดหรือโรงเรียนประถมศึกษา น่าจะได้้นำผลการวิจัยครั้งนี้ คือ ต้นแบบชิ้นงาน คือ ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมไปดำเนินการจัดตั้งได้ เพราะผ่านการประเมินรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการทดลองใช้ในระยะเวลาหนึ่งแล้ว

1.2 ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาควรจัดตั้งที่วัดเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00-17.00 น.

1.3 ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นต้องมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในศูนย์ อาจเป็นบุคคลในชุมชนที่เป็นอาสาสมัคร ที่ให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือเด็ก ในกรณีที่เด็กมีปัญหาในการเรียนที่มุมการเรียนรู้โดยชุดการเรียน

1.4 ในการนำศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ไม่จำเป็นต้องมีทุกส่วนประกอบของ

ศูนย์การเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการจัดมุมการเรียนรู้ 2 มุม คือ มุมสื่อสิ่งพิมพ์ และมุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีกล่องสำหรับวางชุดการเรียนรู้ จัดห้องสมุด ห้องเสวนา ธรรมชาติ คหกรรม ส่วนประกอบของศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นลานปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ศาลาพักผ่อน ห้องประชุม ไม่ได้จัดให้มีขึ้นเพราะต้องใช้เวลาหาสถานที่ และงบประมาณค่อนข้างมากในการจัดตั้ง

1.5 ในการทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้ครั้งนี้ได้จัดทำชุดการเรียนรู้จำนวน 23 ชุด ในแต่ละชุดการเรียนรู้มีชุดการเรียนรู้ย่อย ซึ่งพอเพียงกับนักเรียนจำนวน 40 คน เมื่อมาใช้บริการในแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นได้ทดลองใช้กับเด็กประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 ซึ่งพบว่า นักเรียนชอบเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ชอบเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยสูงสุด = 3.00) และสอนให้เป็นคนดี ($\bar{x} = 2.95$) น่าจะมีการวิจัยครั้งต่อไป คือพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 ทั้งนี้เพราะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการตั้งแต่วัยเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมจริยธรรม และศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 1 จะแตกต่างกว่าช่วงชั้นปีที่ 2 หรือไม่

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมควรตั้งอยู่ที่วัด น่าจะได้มีการวิจัยถึงความเป็นไปได้ มีการวิเคราะห์และประเมินสถาบันทางศาสนาว่ามีจุดแข็งหรือจุดแกร่ง จุดอ่อน โอกาส และความเล็งใจบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจ

2.3 ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่จะจัดตั้งขึ้นนี้บุคคลหลายฝ่ายมีความเห็นว่า ควรนำผลการ

เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมไปใช้น่าจะมีการวิจัยครั้งต่อไป พัฒนาระบบการประเมินและเทียบโอนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมจะมีวิธีการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เกณฑ์ในการประเมิน การเก็บรวบรวมและแนวทางการเทียบโอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2544) *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544* กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักรายบุรุษ
 กรุณา ศรีแสน และคณะ (2545) *ผลของการใช้หนังสือการ์ตูนตัวแบบต่อการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลักษณ์ขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)* วารสารวิจัย มช. (บศ.) 4 : ฉบับพิเศษ 2547
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2546) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543) *มิติที่ 3 ทางการศึกษา: สานฝันสู่ความเป็นจริง* บริษัทเอส.อาร์.พี.ริ้นดิงแมสโปรดักส์
- ทิพวัลย์ มาแสง (2544) *การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในประเทศไทย: วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับแนวทางขององค์การสหประชาชาติ* กรุงเทพมหานคร
 บรรณกิจ
- ประยงค์ เนาวบุตร (2548) “การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา” ใน *ประมวลบทความ*

- ทางการศึกษามิติใหม่ทางการศึกษา สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546)
บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด
พรน้ำคำ ป็องกันภัย (2548) งานวิจัยพฤติกรรมเชิง
คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสัมมาสิกขา
สันตือ โศกที่ชุมชนคาดหวัง ศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (องค์การ
มหาชน)
- ศักดิ์ชัย หิรัญทวี และคณะ (2548) “ประเมินผลการ
จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
ผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” วารสาร
การศึกษาไทย กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 50
หน้า 5-9
- สุทธิวงศ์ ดันดยาพิศาลสุทธิ (2542) “พระบรมราโชวาท
เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม”
วารสารวิชาการกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 11
พฤศจิกายน 2542 หน้า 31-36
- สุน อมรวีวัฒน์ (2543) กระบวนการเรียนรู้จากแหล่ง
เรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- อังคณา ราชสีห์ (2548) งานวิจัยการประเมิน โครงการ
โรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีเฉพาะโรงเรียน
เคหะชุมชน ลาดกระบัง องค์การส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณภาพ (ศูนย์
คุณธรรม)
- Craft, Bettye Morgan (1993), *Moral development: The
effects of story dilemma discussions in the
promotion of children's moral judgments in
the primary level*, University of
Massachusetts Amherst, 321 pages; AAT
9420615
- Miura , Seiichiro, (1992) Matushetia Tomoko,
Nakamura Masayuki and Suezaki Fujimi
*Lifelong Learning in Japan : An Introduction
Japan : National Federation of Social
Education.*